

*Жихор О.Б.
Балясна Ю.С.*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ТА МЕТОДИ ЇХ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. У статті узагальнено теоретичні основи фінансових ризиків та їх види. Запропоновано ефективний механізм нейтралізації фінансових ризиків та визначено методи зменшення можливих фінансових втрат на підприємстві.

Ключові слова: фінансовий ризик, управління фінансовими ризиками, механізм нейтралізації ризиків, мінімізація ризиків, страхування.

Вступ. На сьогодні у вітчизняній економічній теорії та практиці немає єдиного підходу до визначення сутності фінансових ризиків, їх класифікації та особливостей прояву. Подальше дослідження цих питань, а також розробка та впровадження у практику вітчизняних підприємств конкретних методик і напрямів управління фінансовими ризиками, удосконалення методів та інструментів скорочення негативних наслідків їх прояву сприятиме розвитку підприємств різних форм власності та господарювання в цілому, підвищенню ефективності функціонування й прибутковості вітчизняних компаній зокрема [2].

Будь-яка господарська діяльність супроводжується небезпекою втрат, що впливають зі специфіки тих чи інших господарських операцій. Мета кожної підприємницької діяльності – отримання максимального доходу при мінімальних витратах капіталу в умовах конкуренції. Здійснення цієї мети потребує порівняння розмірів вкладеного у виробничо-збутову діяльність капіталу з фінансовими результатами.

Аналіз джерел і публікацій. Питанням дослідження сутності фінансових ризиків та методології їх нейтралізації присвячені праці Бланк І.А. [2], Вишнівська Б. [3], Говорушко Т.А. [4], Камінський А. Б. [5], Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. [6], Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. [7], Токаренко Г.С. [8], які зробили ґрунтовні дослідження в цій сфері.

Постановка завдання. В умовах реформування української економіки та оновлення організаційних структур відповідно до сучасних світових тенденцій розвитку економіки значної уваги потребує розв'язання проблеми нейтралізації і мінімізації фінансових ризиків на підприємствах.

Метою даної статті є узагальнення розробок вітчизняних вчених в сфері управління фінансовими ризиками, які передбачають застосування механізму нейтралізації і мінімізації фінансових ризиків, що сприяє попередженню та уникненню фінансових ризиків на підприємстві ВАТ ФК «Здоров'я».

Відповідно до мети були поставлені наступні задачі:

- розкрити сутність фінансового ризику та його види;
- визначити зміст і роль механізму нейтралізації фінансових ризиків в управлінні підприємством ВАТ ФК «Здоров'я».

Об'єктом дослідження є фінансові ризики на підприємстві.

Предмет дослідження – фінансові методи управління фінансовими ризиками на підприємстві ВАТ ФК «Здоров'я».

Методи дослідження – системний підхід, методи економічного аналізу, математичної статистики і теорії оптимальних рішень.

Результати. У загальному портфелі ризиків підприємства значне місце займають фінансові ризики. Зміна економічної ситуації в країні та кон'юнктури фінансового ринку призводить до зростання впливу фінансових ризиків на результативність фінансової діяльності підприємства [3, 4].

Фінансовий ризик – це ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства. На основі опрацьованих джерел виділена така класифікація фінансових ризиків за видами (рис. 1): [2, 7].

Рис. 1. Класифікація фінансових ризиків підприємства за видами

Важливу роль в управлінні фінансовими ризиками підприємства відіграє механізм нейтралізації ризиків. Його перевага – високий ступінь альтернативності прийнятих управлінських рішень, які залежать від здійснення фінансової діяльності і фінансових можливостей підприємства.

Механізм нейтралізації фінансових ризиків ґрунтується на використанні сукупності методів і прийомів зменшення можливих фінансових втрат (рис.2). Їх вибір у процесі ризик-менеджменту значною мірою залежить від специфіки підприємницької діяльності [6].

До основних механізмів нейтралізації фінансових ризиків відносять: уникнення ризику, утримання ризику, мінімізація ризику, передача ризику.

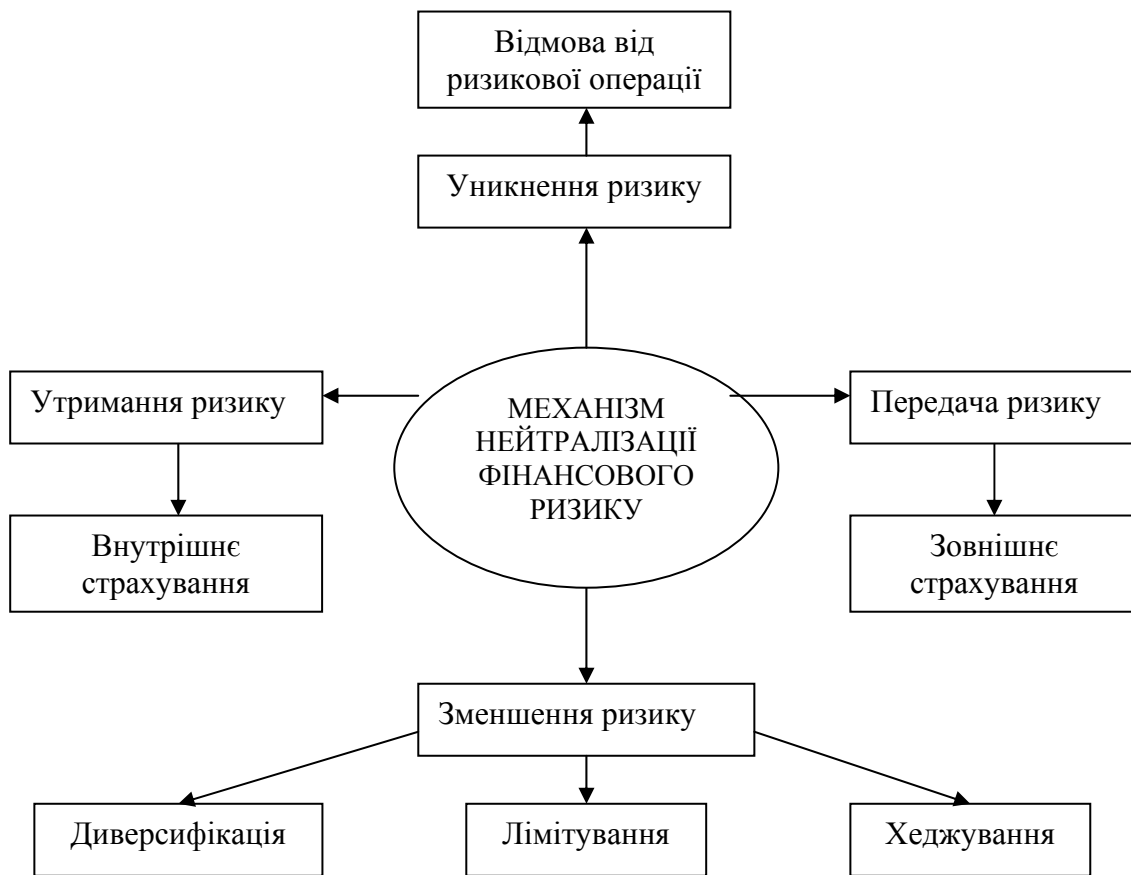

Рис. 2. Механізм нейтралізації фінансових ризиків

Уникнення ризику полягає у розробці внутрішніх заходів характеру, які повністю виключають конкретний вид фінансового ризику. Цей метод дозволяє повністю уникнути потенційних утрат, пов'язаних із фінансовими ризиками, однак, з іншого боку, не дозволяє одержати прибуток, пов'язаний із ризикованою діяльністю. Крім того, ухилення від фінансового ризику може бути просто неможливим. Тому, як правило, цей спосіб застосовується лише до дуже серйозних та великих ризиків [5].

Утримання ризику працює в поєднанні з внутрішнім страхуванням.

Мінімізація (зменшення) ризиків здійснюється шляхом диверсифікації, лімітування та хеджування. Лімітування фінансових ризиків здійснюється шляхом установлення відповідних фінансових нормативів (лімітів) за окремими напрямками фінансової діяльності з метою фіксації можливих фінансових втрат на допустимому для підприємства рівні. Перелік нормативів (лімітів) залежить від виду ризику, що лімітується. Хеджування фінансових ризиків передбачає зменшення ймовірності їх виникнення за допомогою деривативів або похідних цінних паперів (ф'ючерсів, опціонів, свопів). Механізм хеджування полягає в проведенні протилежних фінансових операцій з ф'ючерсними контрактами та опціонами на товарній і фондовій біржах. Диверсифікація ризику дозволяє знижувати окремі види фінансових ризиків і полягає у зменшенні рівня їхньої концентрації. Цей метод ризик-менеджменту використовується лише для уникнення негативних наслідків несистематичних (специфічних) ризиків, які залежать від самого підприємства [3, 5].

Передача ризику поєднується із зовнішнім страхуванням; здійснюється за певними напрямками: передача ризику шляхом укладання договору факторингу,

договору поручительства, біржових угод тощо.

Прийняття ризику на себе - пошук підприємством джерел необхідних ресурсів для покриття можливих втрат. У цьому випадку втрати покриваються з будь-яких ресурсів, що залишилися після настання фінансового ризику.

Розглянуті методи дозволяють зменшити ймовірність виникнення фінансових ризиків, але при цьому не створюються спеціальні фонди і резерви для компенсації можливих фінансових втрат у випадку, коли ризикова подія настала. Така роль відводиться страхуванню як одному з методів управління фінансовими ризиками (рис. 3).

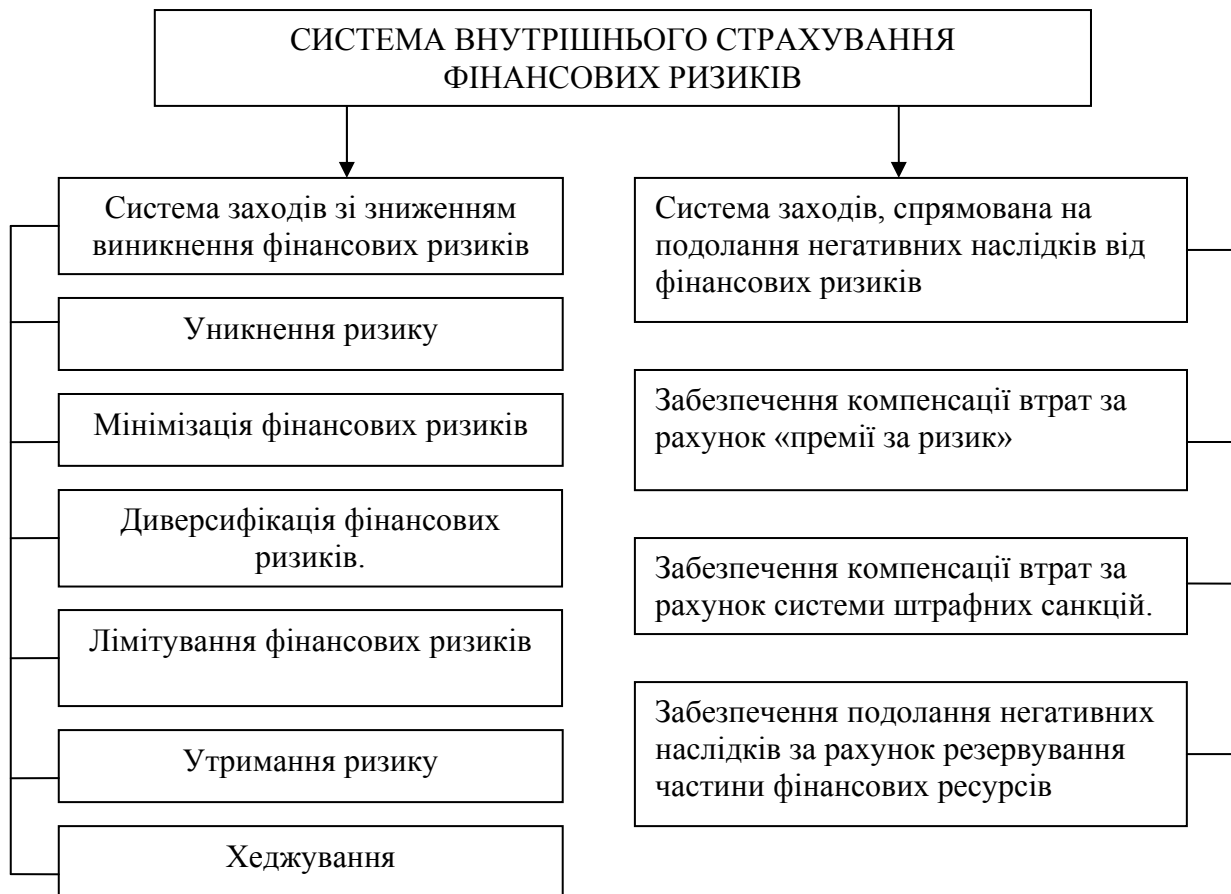

Рис. 3. Основні форми внутрішнього страхування фінансових ризиків на підприємстві

Якщо сформованих резервів власних грошових коштів не вистачає для компенсації можливих фінансових втрат, ризик утримувати не доцільно, його краще передати страховій компанії [8].

Отже, з огляду на вищенаведене можна сказати, що для управління ризиком підприємству необхідно розглянути всі можливі варіанти, що характерні при різній кількісній оцінці ризику та можливих варіаціях його видів, що призводить до значних результатів економічної діяльності.

Використання розглянутих факторів зовнішнього та внутрішнього середовища дозволяє вже на шляху ухвалення стратегічних рішень спрогнозувати ризики, які ці рішення супроводжують, а також представлені методи можуть використовуватися окремо або в певній їх комбінації і можуть доповнюватися іншими, більш спеціальними методами аналізу і прогнозування чинників ризику та методів стратегічного аналізу. Використання спеціальних методів у значній мірі визначається специфікою діяльності компанії, ринковою бізнес-ситуацією.

Висновки. Впровадження механізму нейтралізації фінансових ризиків ВАТ ФК «Здоров'я» може вчасно попередити, уникнути, а за наявності, і подолати негативні наслідки від фінансових ризиків.

Мінімізувати фінансові ризики підприємство може як шляхом установаження та використання внутрішніх фінансових нормативів у процесі розробки програми здійснення певних фінансових операцій або фінансової діяльності підприємства в цілому, так і використання зовнішнього страхування. Отже, мінімізація фінансових ризиків належить до стадій виробництва, розподілу, обміну, споживання. Без механізму нейтралізації фінансових ризиків неможливо ефективно забезпечити безперервність та ефективність процесу виробництва матеріальних благ та підтримувати належний рівень життя людей.

Література

1. Закон України «Про страхування» № 18-ВР 07.03.96.
2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 656 с.
3. Вишнівська Б. Методи мінімізації фінансових ризиків / Б. Вишнівська // Економіст. – 2007. - №6 – С. 58-59.
4. Говорушко Т.А. Страхові послуги: навч. посіб. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с/
5. Камінський А.Б. Моделювання фінансових ризиків / А.Б. Камінський. — К.: Київський ун-т, 2006. — 303с.
6. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – [3-те вид., випр. і доп]. – К.: Знання, 2008. – 483 с.
7. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент: підруч. / Г.О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с.
8. Токаренко Г. С. Прогнозирование рисков в компании / Г.С. Токаренко // Финансовый менеджмент. – 2006. – № 3. – С. 132- 142.

Summary. The article summarizes the theoretical foundations of financial risks and their types. An efficient mechanism for neutralizing financial risks identified and possible methods of reducing financial losses in the enterprise.

Keywords: financial risk, financial risk, management mechanism neutralize risks, minimizing risk and insurance.

Стаття надійшла до редакції 3.04.2011